

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

**ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
ПЛАТФОРМА ДЛЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО
ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО
СУСПІЛЬНОГО ДІАЛОГУ**

Матеріали науково-практичної конференції

22-23 травня 2015 року

Харків – 2015

УДК 008:316.73](043.2)
ББК 71.045я431
Т65

Редакційна колегія:

Л.Г. Омельченко – директор Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України

О.Г. Бугайченко – завідувач відділу інноваційних культурних проєктів та міжнародного співробітництва Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва

Н.М. Роман – доцент, кандидат педагогічних наук

Адреса редакційної колегії: 61002, Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 62;
Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва.
Тел +380 (57) 700-26-62

Т65 Традиційна культура в умовах глобалізації: платформа для міжкультурного та міжрегіонального суспільного діалогу. Матеріали науково-практичної конференції (22-23 травня 2015 року). – Харків, 2015.– 274с.

Збірку присвячено актуальним проблемам сучасної традиційної культури, які було висвітлено в ході роботи науково-практичної конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: платформа для міжкультурного та міжрегіонального суспільного діалогу», що відбулася в м. Харкові 22-23 травня 2015 року.

У представлених тезах та доповідях окреслено сучасні підходи до міжкультурного та міжрегіонального діалогу з позицій мистецтвознавства, історії, філософії, педагогіки та культури. Виявлено й обгрунтовано шляхи ефективного застосування традиційної культури в сучасному глобалізованому суспільстві. Окрему увагу приділено питанням взаємопроникнення та взаємозбагачення національних культур в історичному вимірі. В конференції взяли участь провідні науковці та досвідчені фахівці з різних регіонів України, а також із Молдови та Росії.

Для широкого кола дослідників, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться проблемами національного усвідомлення та самоідентифікації, перспективами розвитку традиційної культури та її ролі в міжкультурному та міжрегіональному суспільному діалозі.

Матеріали друкуються в авторській редакції з незначними коректорськими правками українською та російською мовами.

УДК 008:316.73](043.2)
ББК 71.045я431

Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва, 2015

2. «Виставка «Творіння рук золотих» // Інтернет – ресурс. – Режим доступу: [http:// museum.kh.ua/events/event.html?title=Vystavka-Tvorinnia-ruk-zolotykh](http://museum.kh.ua/events/event.html?title=Vystavka-Tvorinnia-ruk-zolotykh).
-

А.В. Панченко,
завідувач науково-методичного відділу
Харківського історичного музею

ЗАРОДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ НАРОДНИХ МУЗЕЇВ НА ХАРКІВЩИНІ

Сьогодні, коли Україна виборює свою незалежність, коли через втрату частиною населення тотожності себе з певними соціальними орієнтирами: суспільством, мовою, національністю, культурними традиціями, українці вимушені в кривавій війні відстоювати цілісність своєї території, особливо гостро постає питання виховання національної самосвідомості.

Національна самосвідомість особистості – це розуміння і почуття належності до етнічної спільноти як результат освоєння культури, традицій, звичаїв свого народу, а також усвідомлення власної відповідальності за долю нації, її теперішнє і майбутнє. Саме її відсутність породжує комплекс національної і громадської неповноцінності, брак почуття власної гідності й гордості. А відтак – людина стає вельми сприйнятливим, чутливим об'єктом для навіювання бездуховних, агресивно-деструктивних позицій і всілякого психологічного маніпулювання.

Отже, зараз виховання національної самосвідомості та патріотизму, любові до рідного краю, його природи, історії, здобутків, традицій набуває особливого значення. Важливою ланкою цього виховного процесу є розвиток краєзнавчого руху, в основі якого лежить вивчення місцевої історії, її особливостей, побуту та культури рідного міста, села, району. В свою чергу, розвиток краєзнавчого руху неможливий без зв'язку з місцевими краєзнавчими музеями, музеями шкільними, вузівськими, заводськими тощо, бо саме вони є тією рушійною силою, культурно-

освітніми осередками, навколо яких обертається краєзнавча дослідницька і популяризаторська робота в кожному конкретному регіоні.

На сьогодні на Харківщині налічується більш 400 музеїв, що створені місцевими громадами, колективами підприємств та установ. Нині 339 музеїв працюють у навчальних закладах, 74 музеї – відомчі. І що цікаво, історія створення багатьох із них пов'язана з посиленням краєзнавчого руху в 50-тих роках ХХ сторіччя під час «Хрущовської відлиги». Саме тоді зростає ініціатива громадськості по захисту та вивченню природно-історичного середовища. Основним змістом цього руху стає створення та діяльність музеїв на громадських засадах, які в той час отримали назву «народних». Дуже активно такі музеї створювалися при органах місцевої влади (сільради, райради), в школах, на підприємствах, особливо в тих областях і районах, де гостро відчувалася нестача музейних установ.

Історію створення подібних музеїв навряд чи можна б було простежити, якби їх побудовою й подальшою роботою не опікувалися державні історичні та краєзнавчі музеї. І зараз архіви цих музеїв та Харківського історичного музею, зокрема, дають можливість відновити процес зародження та бурхливого розвитку цього руху в 50-60-ті роки минулого сторіччя. Дуже цікаво, що в Харківському історичному музеї ще в 1947 році до планів роботи музею було включено напрямок допомоги шкільній краєзнавчій роботі [20]. Тому, недивно, що одним із перших народних музеїв в Україні був музей історії селища Козіївка Краснокутського району Харківської області [14, с.3].

Харківський історичний музей взяв безпосередню участь у його створенні. Згідно з наказом директора Харківського історичного музею № 34, у травні 1957 р. до с. Козіївка Краснокутського району з метою організації нової експозиції музею були відряджені співробітники музею Дьяченко М.Т. та Назаренко М.Ф [9]. На зборах сільського активу за допомогою співробітників ХІМ були обговорені питання щодо експонатів, які необхідно було зібрати та методи їх пошуку [14, с. 4].

Першим музеєм заводського типу, який був створений у м. Харкові був музей історії електровозного депо «Жовтень», урочисте відкриття якого відбулося 5 жовтня 1957 року [14, с. 20]. Документи за 1958 р. в архівах Харківського історичного музею не збереглися, але вже з 1959 року ми можемо констатувати дуже

активну діяльність у побудові народних музеїв. Ось про що свідчать архівні матеріали:

1959 р.

Продовжуючи надавати допомогу в справі створення заводських та сільських музеїв, наукові співробітники музею разом із громадськістю окремих підприємств та колгоспів створили нові музеї: історії електроапаратного заводу, та селища Сніжкове. Проводилася робота щодо створення музеїв історії ХЕМЗу та заводу ім. Малишева. Були здійснені виїзди для надання методичної допомоги в створенні музеїв у селищах Старий Мерчик, Печеніги, Соколово, Петровське, Сквородинівка. Надана допомога в побудові виставок та куточків історії школам №№ 3, 41, 82, 93 міста Харкова, а також Первомайській та Люботинській середнім школам [1, с. 27-28].

1960 р.

Створений музей історії вагоноремонтного заводу, Меморіальний музей у с. Сквородинівка, а також музеї у селищах Старий Мерчик та Петровському. Проведена робота з підготовки до відкриття музею при Харківському електромеханічному заводі. Надана допомога у зборі музейних предметів для музею у с. Соколово [2, с. 36-37] та Сніжківського краєзнавчого музею [11]. Проводилася робота із створення Куп'янського музею [10].

1961 р.

Відкриті музей історії Харківського електромеханічного заводу та музей історії заводу ім. Малишева. Створений музей Радянсько-Чехословацької дружби у с. Соколово який відвідали численні чехословацькі делегації, в тому числі Генерал Армії ЧССР Людвіг Свобода, який дав музею високу оцінку [3, с. 37-38]. Продовжилася робота щодо створення Печенізького музею [12].

1962 р.

Проведена робота по створенню Балаклійського меморіального музею О. Петрусенко. Разом з громадським активом будували музеї Вовчанська, Куп'янська, Куп'євахи, Богодухова. Надавалася допомога в роботі музеям історії ХЕМЗу, депо «Жовтень», заводів ім. Малишева, «Електромашина» тощо [4, с. 37-38]. Взято участь у побудові музейних куточків та виставок у школах №№88, 94, 18, 36, 84 м. Харкова [4, с. 36-37].

1965 р.

Протягом року старший науковий співробітник Моїсеева А.Є. виїжджала до селищ Старий Мерчик, Сніжкове, Козіївки, Печеніги,

Барвінкове, Лозова, Червоний Оскол, Петровське для надання допомоги щодо взяття на облік експонатів музейного фонду [5, с. 12].

1966 р.

Надавалася допомога в створенні Музею історії с. Таранівки Зміївського району, музею історії Харківського університету, музею історії Лозівського району, музею історії 5-ї взуттєвої фабрики, музею бойової слави при облвійськкоматі, виставки «Революційні традиції в Харкові у ВНДІЕлектропромі» [6, с. 26].

1967 р.

Відкриті такі музеї: Музей історії Південної залізниці, Музей історії міста Лозова, Музей історії селища Білий Колодязь, Музей історії заводу «Електроважмаш» [7, с. 37]. Проводилася робота по створенню Великобурлуцького народного музею [44].

1968 р.

Відкриті музеї історії заводів «Серп і Молот» та «Кондиціонер», Харківського велосипедного заводу, Харківського медичного інституту, музей історії міста Богодухова [8, с. 38]. Музей історії радянсько-чехословацької дружби відкрито в новому приміщенні, Проводилася робота по створенню Сахновщинського народного музею [13].

1969 р.

За сприяння співробітників музею 28 серпня відкритий музей бойової та трудової слави Харківського турбінного заводу. Надана методична допомога в побудові народних музеїв на Харківському тракторному заводі та на заводі «Кондиціонер». Всього в сільських районах області за рік відкрито 10 музейних кімнат [9, с. 46].

Зрозуміло, що такий «музейний бум» став можливим ще завдяки тому, що радянська влада, добре розуміла значення й можливості музейних закладів у виховному процесі та відводила їм важливу роль в ідеологічній машині тоталітарної держави. Одразу ж після створення першого народного музею в Україні, міністр культури УРСР у своєму наказі від 5 квітня 1957 року схвалив цінне починання громадськості села Козіївки, та рекомендував всім обласним управлінням культури поширити досвід створення сільських музеїв по всій республіці [14, с. 4]. Держава та партія контролюють та спрямовують процеси створення таких музеїв, тому найбільшого поширення серед них набувають музеї бойової і трудової слави, історії комсомолу, історії підприємств та меморіальні.

На жаль, сьогодні в українській державі майже повністю ігнорується існування цих осередків краєзнавства. Зараз вони існують «не завдяки, а всупереч». Але щоб дієво реагувати на виклики сучасності, українській владі на всіх її рівнях слід зрозуміти необхідність державної підтримки цих музеїв, використання їх могутнього потенціалу в ідеологічному, патріотичному, культурологічному вихованні українських громадян. Адже саме ці музеї яскраво демонструють самотність та специфіку кожного куточку України, зберігають, підтримують і популяризують національні культурні надбання, традиції свого народу, його історичну матеріальну та духовну спадщину. І в цьому контексті основними завданнями в діяльності цих музеїв повинно стати повернення до історичних витоків, відродження «забутої» краєзнавчої спадщини, реабілітація імен, знищених тоталітарним режимом, та висвітлення маловідомих сторінок історії рідного краю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Звіт про роботу Харківського державного історичного музею за 1959 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. – 31 арк.
2. Звіт про роботу Харківського державного історичного музею за 1960 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. – 41 арк.
3. Звіт про роботу Харківського державного історичного музею за 1961 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. – 43 арк.
4. Звіт про роботу Харківського державного історичного музею за 1962 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. – 43 арк.
5. Звіт про роботу Харківського державного історичного музею за 1965 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. – 26 арк.
6. Звіт про роботу Харківського державного історичного музею за 1966 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. – 29 арк.
7. Звіт про роботу Харківського державного історичного музею за 1967 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. – 40 арк.
8. Звіт про роботу Харківського державного історичного музею за 1968 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. – 40 арк.
9. Наказ по Харківському Державному історичному музею № 34 від 07.05.1957 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. ф. Р, оп. 1, од. 40, арк. 37
10. Наказ по Харківському Державному історичному музею № 27 від 04.05.1960р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. оп. 55, арк. 19

11. Наказ по Харківському Державному історичному музею № 64 від 22 серпня 1960р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. оп. 55, арк. 49
 12. Наказ по Харківському Державному історичному музею № 29 від 19.05.1961 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. оп. 50, арк. 22
 13. Наказ по Харківському Державному історичному музею №16 від 09. 04. 1968 р. // Архів ОКЗ Харківський історичний музей. оп. 1, од. 319, арк. 17
 14. Воеводін М.А. Кімнати-музеї Харківщини. [Текст] // Х.: Харківське книжкове видавництво, 1959. – 28 с.
 15. Маньковська Р. Народне музейництво в громадянському суспільстві: історія і перспективи розвитку [Текст] // Красзнавство. – Київ, Телесик №1, 2008. – С. 138-14
-